

УДК 378.147

Волкова А.С., Савченко О.О.
Херсонська державна морська академіяКОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ –
ВІДПОВІДЬ СЬОГОДЕННЮ

Анотація. У статті висвітлено питання про необхідність створення спеціальних умов під час викладання іноземної мови для формування компетентностей студентів. Зазначено, що саме компетентнісний підхід відповідає вимогам сьогодення, коли засвоєння іноземної мови має відбуватися якомога стисло з огляду на час та спрямовано з огляду на майбутню професійну діяльність студентів. Використовуючи компетентнісний підхід, вчитель заохочує студентів до говоріння та виконання вправ таким чином, що попереджає вивчення мови ізольовано від реальних ситуацій, тож у статті стверджується необхідність залучати ігрові технології, дискусії, технології кейс-стаді. Стаття виділяє протиставлення компетентнісного підходу у навчанні знаннево-орієнтованій освіті та обґрунтовує переваги компетентнісного підходу.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, необхідні умови, засвоєння вмінь, комунікація.

Volkova Anna, Savchenko Olena
Kherson State Maritime AcademyCOMPETENCY-BASED APPROACH IN TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE –
ANSWER TO NOWADAYS

Summary. The article highlights the necessity to create specific conditions when teaching a foreign language, aiming to form students' competencies. It has been mentioned in the article that the Competency-Based Language Teaching keeps up with nowadays demand when a foreign language has to be taught within short time-frames, in the timeliest manner possible, and has to be very specific as to the students' sphere of application. The article also reveals the main principles of the technique of the communicative method in English language teaching. It was specified that the students' activity in communication should be highly encouraged by teachers, though foreign language teachers need to keep in their mind how to minimize their communication in a class. Provided that the teacher uses the Competency-Based Language Teaching, he or she is capable of encouraging the students to speak up and participate in the activities that would prevent learning a foreign language as if being isolated from real life situations, therefore the article declares the necessity to engage the students into simulations, role plays, case-study techniques, and discussions. The article states that the language is seen as a medium of interaction and communication between people who want to achieve specific goals and purposes. The article determines the opposition of the Competency-Based Language Teaching and knowledge-oriented education, and demonstrates feasibility of the Competency-Based Language Teaching. It has been pointed out that the focus is on how the students can apply the language instead of their knowledge about the language. The main criterion of success in the Competency-Based Language Teaching is defined as the ability of students to demonstrate their competency in some definite spheres of communication, their ability to achieve goals by means of language. The Competency-Based Language Teaching is asserted as gaining popularity in the whole world as an approach that is so far the most efficient in teaching a foreign language.

Keywords: Competency-Based Language Teaching, competency, necessary conditions, gained skills, communication.

Постановка проблеми. Компетентнісний підхід, який не можна назвати новим для англomовного світу, адже його впровадження відбувалося вже наприкінці 70-х років, починаючи з США. Вітчизняна методика навчання, зокрема навчання іноземним мовам, активно впроваджує принципи компетентнісного підходу як у середній, так і у вищій школі, з метою більш свідомого оволодіння іноземною мовою, яке б відповідало вимогам сучасного світу, неймовірному темпу розвитку технологій, форм спілкування між людьми та потребам швидкої адаптації до змін. Сучасний світ вимагає від людини не лише накопичення знань, а здатності застосувати ці знання у різних ситуаціях. Вже давно змістився акцент – з накопичення знань на вміння користуватися цими знаннями, опрацювати інформацію, творче виводити у комунікацію як новий продукт. З огляду на це, компетентнісний підхід якнайкраще підходить для оволодіння інформацією у сучасному світі. Він зосереджений на тому, яким буде продукт набутих знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід визначає методи навчання, які заохочують студентів шукати необхідну

інформацію відповідно поставленого завдання, аналізувати, розрізняти та систематизувати здобуті знання, передавати необхідну для конкретної ситуації інформацію. Даний підхід є платформою для оволодіння та розвитку навичками взаємодії з іншими людьми, вміння працювати у групі, вміння розподіляти здобуту інформацію, вміння оцінити власну діяльність у обставинах, що вимагають моделювати поведінку.

На думку Д. Іванова, «компетентнісний підхід – це один з тих підходів, у якому відбувається спроба внести особистісний смисл у освітній процес» [1, с. 8]. Він наголошує на тому, що сутність компетентнісного підходу полягає в тому, що він націлений на результат освіти, причому такий результат передбачає не об'єм засвоєної інформації, а здібність людини діяти у різних проблемних ситуаціях з огляду на здобуті знання. Так, компетентнісний підхід – це підхід, при якому результати освіти стають значущими і поза системою освіти. Для суспільства і для людини важливіше не стільки енциклопедична грамотність людини, скільки здібність використовувати загальні знання та вміння на практиці для вирі-

шення конкретних ситуативних проблем, що виникають у реальному житті. Саме поняття «компетентність» полягає в успішному житті людини, де існує велика кількість різноманітної діяльності. Безумовно, це успішне існування залежить, у деякій мірі, від знань, вмінь та навичок, але бути компетентним поза межами реального досвіду неможливо. Саме в цьому полягає основна ідея компетентнісного підходу та причина його популярності у західних країнах.

Компетенції, за визначенням Д. Ричардса та Т. Роджерса, складають необхідні навички, знання, ставлення та реакції для ефективного представлення «у реальній ситуації». Компетентісно-спрямоване навчання іноземним мовам апелює до практичної природи мови, до того, що вона виступає засобом взаємодії між людьми. Отже навчання іноземній мові не може бути відірване від соціального контексту [7, с. 142].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Все більш широке впровадження компетентнісного підходу свідчить про те, що справжні знання – це індивідуальні знання, що з'являються та формуються у результаті досвіду своєї особистісної діяльності. Компетентісний підхід посилює практичну спрямованість навчання, набуваючи досвід діяльності, вміння на практиці реалізовувати свої знання. Компетентісний підхід включає сукупність принципів визначення цілей навчання, що виражені у самовизначенні, самоактуалізації та розвитку індивідуальності студентів. Важливим постає і питання вибору форм та методів навчання студентів, бо таке навчання стає можливим лише через діяльність, формування знань та вмінь відбувається під час практичної діяльності студентів, налаштовується їх загальна діяльність у групах; використовуються активні форми та методи навчання, інноваційні технології продуктивного характеру; будується індивідуальна навчальна траєкторія, у навчальному процесі активно реалізуються міжпредметні зв'язки; розвиваються найважливіші якості: самостійність, креативність, ініціативність та відповідальність [3, с. 32].

Мета статті. Компетентісний підхід до навчання іноземним мовам вимагає творчого підходу до організації учбового процесу, створення умов для формування та розвитку практичних навичок та вмінь у оволодінні іноземною мовою. Тож метою статті стане доведення необхідності створення необхідних умов, коли засвоєння студентами мовного матеріалу відбувається непримусово та натурально, під час спілкування викладача зі студентами та одне з одним в змодульованих нами різних ситуаціях. Формування компетенцій студентів залежить від їх активності, отже, активність викладача повинна перейти до «активності» студентів. Принципово змінюється позиція викладача. Він перестає бути разом із підручником носієм «об'єктивного знання», яке він намагається передати студентові. Його основною задачею стає мотивація студентів та спонукання їх ініціативності та самостійності. За таких умов він організує самостійну діяльність студентів, в якій кожен би міг реалізувати свої здібності та інтереси. Він фактично створює умови та середовище, в яких стає можливим опрацювання окремих компетенцій кожним студентом на рівні саме його інтелектуальних та інших здібностей.

Виклад основного матеріалу. Введення компетентнісного підходу вирішувало типову проблему у засвоєнні іноземної мови, коли студенти володіють теоретичними знаннями, проте зазнають значних труднощів в діяльності, що вимагає використання їхніх знань для вирішення конкретного завдання чи проблемної ситуації.

Формування учбово-пізнавальної компетенції – це формування навичок учбової діяльності, вмінь аналізувати свою діяльність. Для формування такої компетенції активно використовують самоконтроль і взаємоконтроль.

Формування комунікативної компетенції відбувається поетапно за допомогою ігрових технологій, дискусій, технологій кейс-стаді. Під час проведення занять ми використовуємо мультимедійні технології, бо неможливо навчити іноземній мові, не даючи студентам можливості чути мовлення носіїв мови. У нашому випадку – навчання курсантів, що у майбутньому мають працювати у інтернаціональних екіпажах, що говорять англійською, неможливе без демонстрації акцентів, з якими англійська звучить від представників різних національностей. Ми маємо надавати зразки вимовлення, що якомога більше відповідають реальним умовам робочої комунікації курсантів. Студенти визначають соціальні ролі, підтримують діалоги на різні теми, відпрацьовують мовлення та мовленнєві кліше соціокультурної спрямованості, що дозволяє виявити креативне мислення. Оволодіння комунікативною компетентністю означає оволодіння різними соціальними ролями. Основний засіб для цього – рольова гра. У процесі розігрування різних ситуацій студенти готують себе до соціальних ролей, формуючи соціально-трудова компетенцію.

Питаючи своїх студентів, чи змогли б вони зробити певне замовлення / повідомлення / оскарження іноземною мовою, скоріше за все, ви отримаєте автоматичну та передбачувану відповідь «так». Інколи впевненість у цьому може існувати лише до першої спроби зробити це, коли вони усвідомлять недостатність компетенцій у комунікації такого плану. Частіше за все, важко визначити свою компетентність або некомпетентність у чомусь аж до моменту залучення до діяльності, яка вимагатиме застосування певних знань та вмінь. Ось чому рольові ігри – це загальний засіб у навчанні іноземної мови, яке керується компетентнісним підходом.

В умовах навчання іноземній мові у студентів розвиваються певні компетенції через знання, які вони отримують, які будуть отримувати у своїй професійній діяльності, оволодіваючи різними засобами рішення проблемно-пізнавальних задач, шляхом ефективного прийняття рішень та досягнення поставлених цілей. Таким чином, компетентісний підхід у навчанні іноземній мові розвивається як альтернатива традиційному навчанню, яке зосереджене на оволодінні знаннями, вміннями, навичками, що обмежують їх практичне застосування у майбутній професійній діяльності студентів та недостатньо враховують сутність компетентності сучасної людини в умовах конкуренції вільного ринку [1, с. 22].

Компетентність – це результат особистісної підготовки учня чи студента, що дозволяє найбільш ефективно і адекватно здійснювати освітню діяльність і забезпечує його розвиток. Це здатність

успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти, виконувати поставлені завдання. Компетентність ґрунтується на знаннях, навичках та вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вмонтувати» в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати. Таким чином, кожна компетентність побудована на поєднанні знань, навичок і вмінь, а також ставлень, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії [5].

Сьогодні визначило компетентнісний підхід одним із передових напрямків оновлення та модернізації освіти в цілому і навчальних технологій зокрема. Загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності.

Науковці та педагоги зазначають, що знанневоорієнтована система освіти виявилася неефективною у сучасних умовах. На думку Д. Іванова, усе це відбувається тому, що знанневоорієнтована освіта замкнулася сама на собі, яка створила велику кількість форм, що не існують ніде, крім самої сфери освіти [2, с. 4].

Висновки і пропозиції. Використовуючи компетентнісний підхід, вчитель заохочує студентів до говоріння та виконання вправ та попереджає вивчення мови «у вакуумі», даючи студентам усвідомити, що це не є щось абстрактне, це інструмент, який дозволяє їм знаходити роботу, просуватися по кар'єрним сходам, взаємодіяти з людьми та бути почутим. Вчителі, які слідуєть компетентнісному підходу, надають слухачам ті мовні форми, які

практично необхідні студентам у їх повсякденному житті. Мова ніколи не вчиться ізольовано.

У такому режимі навчання вчитель завжди пам'ятає, що мова – це, перш за все, інструмент студента. Ані програма, ані підручник не домінують у компетентнісному підході. Завдання вчителя полягає у перевірці демонстрації компетенцій студентів та керуванні ефективним засвоєнням необхідних вмінь. Вміння студентів користуватися мовою, а не вміння запам'ятовувати правила, – це те, що має значення у новому підході. Подібно до сприйняття носія мови, студент буде у ситуації «відчуття», чи є речення граматично вірним чи ні, навіть не знаючи про граматичні концепції, що закладені в ньому. Запам'ятовування – це «ізольований факт через навмисну спробу та має тенденцію обходити реальне концептуальне навчання. Заучування не є поганим, все залежатиме від наміру того, хто навчається. Згідно із компетентнісним підходом заучування – це побічний продукт використання мови, а не навпаки» [6].

Суперечки з того, що навчання слід будувати на принципі засвоєння мовленнєвих компетенцій, а не на відведенні первинного інтервалу часу на певні теми відступають з огляду на те, як заощаджується час у навчанні при компетентнісному підході. Саме через здатність заощаджувати час на навчанні, не поступаючись ефективністю та продуктивністю, цей підхід набуває глобальної популярності. Адже світова спільнота стає все більш скупченою завдяки новим технологіям, які урізноманітнюють наше спілкування. Не можна не брати до уваги той факт, наскільки поширеною стала міграція населення. Потреба у швидко оволодінні іноземною мовою була завжди, а на сьогоднішній день вона актуалізує себе з новою силою. Саме тому компетентнісний підхід у навчанні іноземним мовам набув такого значення.

Список літератури:

1. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11–17.
2. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме. *Педагогика*. 2003. № 10. С. 7–13.
3. Костюкова Т.А., Морозова А.Л. Развитие иноязычной коммуникативной компетентности студентов неязыковых вузов : монография. Томск : Изд-во Том. политех. ун-та, 2011. 119 с.
4. Мишенева Ю.И. Компетентностный подход в обучении иностранным языкам. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2014. № 8. С. 31–35.
5. Хуторской А.В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212> (дата звернення: 14.01.2019).
6. Natalia Hurt. Five Reasons You Should Consider Competency-based Language Teaching in Your Classroom. URL: <https://www.fluentu.com/blog/educator/competency-based-language-teaching> (дата звернення: 14.01.2019).
7. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. (2nd edition) Cambridge University Press, 2001. P. 141–149.

References:

1. Nikolayeva S.Yu. (2010). Tsili navchannya inozemnyh mov v aspekti kompetentnisnogo pidkhodu [The aims of teaching foreign languages with regard to Competency-Based Language Teaching]. *Inozemni movy*. № 2, pp. 11–17.
2. Bolotov V.A. (2003). Kompetentnostnaya model: ot idei k obrazovatelnoi paradigme. *Pedagogika*. № 10, pp. 7–13.
3. Kostyukova T.A., Morozova A.L. (2011). Razvitie inoyazichnoy kommunikativnoi kompetentnosti studentov neyazykovykh vuzov [The development of Communicative Competency of students in nonlinguistic higher education institutions]. Tomsk : Politikhnicheskii universitet, pp. 119.
4. Misheneva Yu.I. (2014). Kompetentnosnyi podkhod v obuchenii inostrannim yazikam [Competency-Based Language Teaching in teaching foreign languages]. *Nauchno-metodicheskii elektronnyy zhurnal «Koncept»*. № 8, pp. 31–35.
5. Khutorskoi A.V. Tekhnologiya proektirovaniya klyuchevykh predmetnyh kompetentsiy [The techniques in developing main competences in teaching]. Available at: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212> (accessed: 14.01.2019).
6. Natalia Hurt. Five Reasons You Should Consider Competency-based Language Teaching in Your Classroom. Available at: <https://www.fluentu.com/blog/educator/competency-based-language-teaching> (accessed: 14.01.2019).
7. Richards J.C., Rodgers T.S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. (2nd edition). Cambridge University Press, pp. 141–149.